

9, en met woord op woord in de Schrift, waaruit blijkt, hoe de heilige en waarachtige God toornig tegen al wat schijn en misleiding is.

Wat Jezus deed tegenover de Emmaüsangers, rechtvaardigt zich in zijn liefdevolle bedoeling aanstonds zoo voor een ieder, dat alleen jachtmakers op moeilijkheden, met hun verengd bewustzijn, er een kwestie uit smeden kunnen.

Maar hier, bij Jozua en David, waar het gaat — niet ten goede van menschen, maar om hun ondergang en verderf, is het zoo heel iets anders.

Nu moet bij dergelijke vragen altoos vooropstaan, dat van het antwoord erop, nooit ons geloof in de waarachtigheid van de Schrift afhankelijk is; en dat, ook al zou het ons niet gelukken Gods doen, waarvan de Schrift ons verhaalt, te verstaan en op voor ons verstand bevredigende wijze te verklaren, dit noch aan de betrouwbaarheid van het Woord, noch aan de heiligheid van Gods doen iets af of toe doen zou.

Doch hier is ons zulk inzicht niet ontzegd.

We vinden het te gemakkelijker, als we den oorlog zelf, waartoe de krijgslust behoort, en, nog een weinig dieper tastend, het recht tot zelfverweer, binnen onzen gedachtenkring trekken.

Zelfverweer — oorlog — krijgslust — als God deze drie veroorlooft, onthefte Hij ons daarmee van een verplichting ten opzichte van onzen naaste, die Hij ons in Zijn wet met nadruk oplegt.

Bij het veroorloven van persoonlijk zelfverweer en van oorlog onthefte Hij ons van het gebod: „gij zult niet doden“. Bij het veroorloven van de krijgslust, onthefte Hij ons — ten deele althans, immers voor wat onze gedragingen aangaat — van het gebod: „gij zult geen valsche getuigenis spreken“.

Doch de laatste twee: oorlog en krijgslust, laten zich terugbrengen tot het eerste: het zelfverweer. De oorlog toch sluit de krijgslust noodwendig in, en ligt op zijn beurt reeds opgesloten in het zelfverweer. Is van het zelfverweer feitelijk niets dan een bijzondere vorm.

In de reden, waarom God het zelfverweer toestond, moet derhalve ook de reden liggen waarom Hij oorlog en oorlogslust veroorloofde.

En die reden ligt in het recht en de roeping, tot zelfhandhaving en verdediging van eigen leven tegen wie dat leven poogt te vernietigen.

Hoe kan nu — zoo komt ten slotte onze vraag te luiden — de poging van onzen naaste om ons in ons leven, dat is in ons aardsch bestaan aan te tasten, en, zoo mogelijk te vernietigen — voor onzen God een reden zijn, om ons te ontheffen van een verplichting jegens onzen naaste die overigens steeds voor ons geldt.

Die reden moet — dat is voor ieder aanstonds duidelijk — gelegen zijn in de verhouding waarin onze naaste zich tot ons stelt, zodra hij ons gaat bedreigen in ons leven.

En dat is metterdaad een verhouding die elken zedelijken band doorsnijdt, die den grondslag waarop alle onderlinge zedelijke verplichtingen onder ons menschen rusten, wegslaat. Wie ons in ons leven aanrandt en daarmee in ons aardsch bestaan poogt te vernietigen — verder dan dit aardsch bestaan reikt zijn vermogen niet — die poogt ons niet maar eenig goed: echt, of stoffelijk bezit, of goeden naam te rooven — maar die snijdt, door ons weg te willen hebben, allen band van menselijke gemeenschap door.

Hij snijdt dien door, niet door ons mensch-af te maken — want dat kan hij niet — maar door zelf al wat menschelek is tegenover ons af te leggen en uit te schudden — door, als een redeloos en wild dier ons naar de keel te vliegen.

En in den uitersten nood, waarin zijn diërisch geweld ons brengt, komt onze God tussenbeide, en zegt: door u, met doodslag uit de menscheleke gemeenschap te willen bannen, heeft uw naaste, zich het redeloze dier gelijkmakend, zich zelf er buitengesloten — daarom zal hij buitengesloten zijn. Ten aanzien van hem hef ik op het gebod, dat als een schild alle menschenleven dekt. Hier is het zwaard. Voltrek, uw eigen leven verdedigend, in Mijn Naam aan hem het vonnis: Die het zwaard nemen, zullen door het zwaard vergaan.

Dit alles, ligt, dunkt me, geheel in de lijn der Godsopenbaring, en doet ons ten volle verstaan, hoe God zelfverweer, en derhalve oorlog, hoe Hij

eischen aan het gebouw, wel is dit het geval met het orgel, dat als regel wordt gebruikt om het gezang te ondersteunen.

Meent een enkele collega, dat het orgel, als be-

oorlog, en derhalve krijgslust, heeft kunnen veroorloven.

Welbeschouwd ligt daarin geen opheffing van eenig gebod Gods voor wie in zijn leven bedreigd en aangetast wordt — maar wel een wegnemen van boven het leven des aanvallers van het schild, dat God in de verboden: „gij zult niet doden“ en „gij zult geen valsche getuigenis spreken tegen uwen naaste“, beschermend opheft over het menschenleven.

Bij dezen gedachtengang wordt wel duidelijk bij wie er het waarachtig verzet tegen den oorlog is: bij de menschen van „den vrede-tot-elken-prijs“, of bij ons, gereformeerden.

Intusschen is bij dezen gedachtengang óók duidelijk, dat in wat zelfverweer, oorlog-voering en krijgslust wettigt, ook tegelijk de beperking ervan ligt.

Die beperking ligt in wat tot eigen verweer noodzakelijk is. De vrijheid tot het gebruiken van krijgslust in hinderlaag, schijnbeweging enz. geeft dus allerminst een vrijbrief voor alle soorten van liegen en bedriegen.

V.

F.

MUZIKALE KRONIEK

Koninklijke Christelijke Oratoriumvereniging.

De bespreking van Cuypers' Kerstoratorium vroeg nogal veel ruimte; daarbij komt, dat ook andere onderwerpen een beurt moeten hebben, en zoo bleef voor de uitvoerende vereniging het waardeerende woord ter gelegenheid van het groote jubileum in de pen. Zelfs meenden sommigen in mijn zwijgen over de uitvoering van het oratorium qua talis ernstige critiek te mogen opmerken. Omdat ik geschreven had over „foutjes en tekortkomingen van de uitvoerenden, die immers tegen de bedoeling van den componist insluipen,

heid geboden om zijn excessieven kleurenrijkdom ten toon te spreiden.

Het streven van den architect is er op gericht, om de technisch-noodzakelijke pijpen zoodanig te groepeeren, dat een decoratief geheel ontstaat.

Een zuiver streven bracht ook op dit gebied reeds zeer goede resultaten.

Het knielen der vrouwen tijdens het gebed, zooals we dat in een orthodox-protestantsche kerk in Parijs zagen, maakte een plechtigen indruk.

Of deze houding van den ootmoed, het „knielen in schuldbesef van den zondaar“ meer wenschelijk is dan het „voor God staan van den verlost“ in onzen eeredienst, mogen onze theologen uitmaken. In dit verband kan worden volstaan met de opmerking, dat de voor het knielen benodigde plaatsruimte in onze kerken gewoonlijk niet aanwezig is en hiermee eventueel bij kerkinrichting zou zijn te rekenen.

De dagverlichting van ons kerkgebouw dient zoodanig te zijn, dat lezen van normalen druk geen bezwaar oplevert. Een mysterieus half-duister is daarom al ontoelaatbaar, doch hoort ook in de „klare“ Calvinistische sfeer niet thuis.

Goed gekozen glas, dat het felle daglicht getemperd in de kerkruimte toelaat, kan de „stemming“ in het gebouw ten goede komen.

Gekleurd glas is echter een gevaarlijk materiaal. Wie het niet beheerscht, — en dat zijn er onder de architecten slechts weinigen — blijve er af,

Afb. 26. Kansel en orgel Maranathakerk te Rotterdam. Architect: B. T. Boeyinga, B.N.A.

en roep de hulp van een — de kerksfeer aanvoelend — glaskunstenaar in.

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELIJKE SCHETSEN

Kerkbouw.

VII.

Zeër kort mogen in dit laatste artikel nog enkele opmerkingen worden gemaakt over het oefenen van barmhartigheid, het gezang met begeleidend instrument en het gebed, voorzover deze met de inrichting van het kerkgebouw verband houden, over verlichting, verwarming en ventilatie om dan te eindigen met aan te sluiten op het begin van deze artikelen.

Het systeem van „inzamelen“ met zakjes-met-lange-stokken maakt niet te lange banken noodzakelijk.

Het toch al hinderlijke collecteren worde niet verergerd, doordat de „inzamelaar“ slechts ten koste van overmatige fysieke inspanning sommige kerkangers kan bereiken.

Bij het gebruik van z.g.n. doorgeefzakjes speelt de lengte der banken een minder voornamelijk rol, doch ook om andere redenen zijn niet te lange banken gewenscht.

Overigens verdient de laatste methode, naar het ons voorkomt, verre de voorkeur boven de eerste. Het gaat vlugger en rustiger.

Het neerleggen van het „offer“ der gemeente op een tafel op het podium, zooals dat o.a. geschiedt in de Duinoordkerk in Scheveningen en in een Parijsche kerk, is vrij wat stichtelijker dan het rinkelend leegstorten der zakken tijdens den

Afb. 24. Kansel en orgel Geref. kerk te Groningen. Architecten: Kuiler en Drewes.

dienst en kan in de meeste kerkgebouwen geen overwegende bezwaren ontmoeten.

Stelt het gezang der gemeente geen bijzondere

Afb. 25. Kansel en orgel Geref. kerk te Den Haag. Architect: B. v. Heiningen.

hoorend tot dat deel van de handelingen in den eeredienst, waarbij de gemeente actief is, moet opgesteld zijn aan de zijde der hoorders, het lijkt ons toe, dat we op dit punt minder dogmatisch mogen zijn en daarom de plaats boven den kansel niet behoeven uit te sluiten.

Was de plaats van den voorzanger, die een overeenkomstige functie had, niet op het podium? Reeds om accoustische redenen zal plaatsing in de lengte van het gebouw wenschelijk zijn.

Tenzij men de gunstige plaatsen op een front-galerij voor het orgel wil prijsgeven, lijkt de plaats boven den kansel om technische redenen uiterst geschikt.

Doch ook op aesthetische gronden verdient deze schikking de voorkeur.

Het orgel toch is in ons kerkgebouw één van de weinige, eigenlijk het eenige belangrijke, decoratieve element.

Indien de bouwmeester zijn taak beheerscht, biedt het een ongezochte gelegenheid om het centrale punt van den eeredienst bijzonder te accentueeren en den kanselwand te maken tot een decoratief geheel, dat aan de kerkruimte hogere schoonheid verleent.

Voorbeelden van goede oplossingen zijn gelukkig reeds aanwezig en ten eerste kan toegevoegd, dat de orgel-„kasten“ hun tijd hebben gehad.

De als „versiering“ of „bekroning“ bedoelde, vaak gedrochtelijke kinder-engelen met angstwekkend-afhengelende beenen, krijgen uiteraard bij den modernen kerkbouw geen kans meer om de goedsmoedsrust der gemeente te verstoren.

Evenmin wordt den schilder-verver nog gelegen-

en die w
noodzakeli
liter“ te n
ik aan de
gevonden
Nu „met n
onjuist
sitie en w
zoo veel m
bankelijk
factoren.
weergave
schen aan
voerd do
avond n
oordeel d

Of in
volmaak
sitie feite
met opzet
richten op
vakrecons
reel blad
Maar nie
wijze wa
volbracht

De toek
— toch z
scheiding
dienst in
sprekende
even te i

Ook nu
rige besp
en verder
— en da
geruimd
eeniging,
door beid
teerst, h
mee in
te zijn.

Er ligt
een prik

De, or
„lichtkro
ting zien
objecten,
voor spre

Bij de
er op, da
gelijk va
Hoe be
verdeeld
te nemen
teekent r
De vee
reden ze
nisch oop

Het me
latie onz
behoorlijk
Toch i
(soms ze
verblijven
meermal
Gaaf r
kerk binn
sterk op
het aant
lijkheid v
van groc

Een k
met verwo
eisch vo

Voor
moge bij
gepleit.
Zeker

Het me
latie onz
behoorlijk
Toch i
(soms ze
verblijven
meermal
Gaaf r
kerk binn
sterk op
het aant
lijkheid v
van groc

Een k
met verwo
eisch vo

Voor
moge bij
gepleit.
Zeker

Het me
latie onz
behoorlijk
Toch i
(soms ze
verblijven
meermal
Gaaf r
kerk binn
sterk op
het aant
lijkheid v
van groc

Een k
met verwo
eisch vo

Voor
moge bij
gepleit.
Zeker

Het me
latie onz
behoorlijk
Toch i
(soms ze
verblijven
meermal
Gaaf r
kerk binn
sterk op
het aant
lijkheid v
van groc

Een k
met verwo
eisch vo

Voor
moge bij
gepleit.
Zeker

Het me
latie onz
behoorlijk
Toch i
(soms ze
verblijven
meermal
Gaaf r
kerk binn
sterk op
het aant
lijkheid v
van groc

Een k
met verwo
eisch vo